

Bewindvoering

Budget- en schuldhulpverlening

Auteur: Evy Van Dyck
Redactie: Jill Torfs
Julie Ooms
Publicatiejaar: 2020
Update: 2022

BudgetInZicht regio Antwerpen

Grote Steenweg 169
2600 Berchem

budgetinzicht@cawantwerpen.be
www.bizregioantwerpen.be

Inhoud

Inleiding	4
1 Juridische bescherming	5
2 Budgetbeheer of bewindvoering?	5
2.1 Wat is het verschil?.....	5
2.2 Zijn er alternatieven?.....	6
3 Is bewindvoering de best passende optie?	6
3.1 Samenwerking sociaal werkers en huisartsen bij de aanvraag.....	6
3.2 Afbouwbundel BIZ regio Antwerpen.....	8
3.3 Dilemmaspiegel.....	9
3.4 Zelfredzaamheidmatrix (ZRM).....	10
3.5 Onbekwaamheden: tijdelijk of definitief?.....	11
4 Stopzetting bewindvoering, een goed idee?	12
4.1 De beschermde persoon wil zijn bewind zelf beëindigen.....	12
4.2 De rol van een hulpverlener bij de stopzetting van een bewind.....	12
5 Schuldhulpverlening	13
6 Collectieve schuldenregeling	13
6.1 Verschil tussen een bewindvoering en een CSR.....	13
6.2 Is het zinvol dat de 2 procedures te samen lopen?.....	14
Eindwoord	15
Bijlage lijst onbekwaamheden	16
Bijlage Mini Zelfredzaamheid-Matrix	17

Bronnen

- BudgetInZicht regio Antwerpen, Casusbesprekingen 2020, 2021 en 2022
- BudgetInZicht regio Antwerpen. Draaiboek “Bewindvoering, Methodiek en procedure. 2020.
- De wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid laatste aanpassing via de Wet van 21 december 2018 (Potpourri VII)
- BudgetInZicht regio Antwerpen. Afbouw: van budgetbeheer naar zelfstandigheid. 2017
- Buster M., Fassaert T. en anderen. Handleiding Zelfredzaamheid-Matrix 2017. Amsterdam, GGD Amsterdam. 2017. <https://www.zelfredzaamheidmatrix.nl/> oktober 2022.
- D’haene Geert, DOP West-Vlaanderen. “Informed Decision”:beschermingscontinuüm en het gebruik van de dilemmaspiegel. Presentatie Slotevent Bewindvoering SAMvzw, 21/3/19
- Scheers Dirk. Vorming “Bescherming meerderjarige onbekwamen na wet van 18 december 2018. BudgetInZicht regio Antwerpen 4 oktober 2021.

Inleiding

Het draaiboek “bewindvoering: van aanvraag tot einde met methodiek”, opgemaakt door BudgetInZicht regio Antwerpen in 2020, legt de focus op het informeren en ondersteunen van hulpverleners die bewindvoering als een optie zien voor cliënten. Door zelf kennis te hebben van wat bewindvoering is, kunnen we de cliënten ook voldoende en correct informeren en hen bijstaan om een doordachte beslissing te maken.

De rechterlijke maatregel, bewindvoering wegens gezondheidstoestand of door staat van verkwisting, **draait om bescherming**. Bescherming voor personen die omwille van hun lichamelijke of geestelijke gezondheidstoestand geheel of gedeeltelijk, tijdelijk of definitief, niet in staat zijn om eigen belangen te beheren.

Het is net daarom dat deze bescherming niet louter een hulpmiddel is om iemand te begeleiden bij zijn budget. **Bewindvoering is geen alternatief voor budgetbeheer en het blijft van belang dat we zoeken naar de best passende optie voor de persoon in kwestie.**

Om het draaiboek meer behapbaar te maken, werd er in 2022 gewerkt aan een update waarbij procedure en methodiek worden opgesplitst met de toevoeging van de vragen en antwoorden van de casusbesprekingen bewindvoering die BudgetInZicht organiseerde in 2020, 2021 en 2022.

Het resultaat van deze update bestaat uit drie aparte delen:

- **Bewindvoering: Procedure**
- **Bewindvoering: Budget- en schuldhulpverlening**
- **Bewindvoering: FAQ**

Op deze manier kan je als hulpverlener informatie gericht opzoeken om zo de cliënt beter te informeren over de procedure en te ondersteunen bij de keuze van bewindvoering.

Wij hopen dat deze update een houvast kan bieden bij de inschatting en aanvraag van bewindvoering.

Ideeën, suggesties, vragen, ... zijn altijd welkom via budgetinzicht@cawantwerpen.be

1 Juridische bescherming¹

Voor we ingaan op hoe je als sociaal werker kan of moet omgaan met rechterlijke bescherming, hoe je dit aanpakt, ... moeten we het eerst hebben over wat deze bescherming precies is, ook al is dat technische materie.

Het beschermingsstatuut is bedoeld voor meerderjarigen (vanaf 17 jaar) die **omwille van hun lichamelijke of geestelijke gezondheidstoestand** geheel of gedeeltelijk, tijdelijk of definitief, **niet in staat zijn om eigen belangen te beheren**, en het geldt ook voor meerderjarigen **in staat van verkwisting**.

De wet richt zich op de bekwaamheid van de persoon en niet meer op de onbekwaamheid. Op die manier kan een vrederechter voor diegene die (tijdelijk) niet voor zichzelf kunnen beslissen een bescherming op maat ontwerpen die zo weinig mogelijk ingrijpt in het leven van de beschermde persoon. Wat wil zeggen: een bescherming volgens noodzaak om zo de autonomie en de betrokkenheid van de beschermde persoon te bevorderen.

De vrederechter dient na te gaan wat de te beschermen persoon nog zelf kan. Wat hij niet meer kan, kan uitgewerkt worden via de **rechterlijke bescherming (bewindvoering) via bijstand en/of vertegenwoordiging met betrekking tot de persoon en/of de goederen**.

Voor meer informatie over de wetgeving, procedure, opstart, verloop, einde, ... zie draaiboek "Bewindvoering: Procedure".

2 Budgetbeheer of bewindvoering?

Een bewindvoerder houdt zich bezig met het dagelijkse beheer van de goederen van de beschermde persoon. Hij doet de betalingen, sluit indien nodig bepaalde contracten, ... MAAR dat wil niet zeggen dat bewindvoering mag gezien worden als een alternatief omdat er bijvoorbeeld wachtlijsten zijn voor budgetbeheer bij CAW/OCMW! **De aanvraag van een bewindvoering mag men niet lichtzinnig opnemen. We moeten zoeken naar de best passende optie die het minst ingrijpend is voor de persoon in kwestie.**

2.1 Wat is het verschil?

Budgetbeheer: persoon ondersteunen in uitgaven (niet omdat hij niet bekwaam is)

Bewindvoering: persoon in kwestie te beschermen tegen zichzelf (wegens onbekwaam)

Vaak is budgetbeheer de enige reden waarom een hulpverleningstraject blijft bestaan zonder dat er nog andere hulpvragen zijn. Wat doen we met deze cliënten? Ze dreigen eeuwig in budgetbeheer te blijven maar kunnen we dit wel aanbieden? Het eigen budget beheren behoort immers tot een volwassen leven. "Kan de cliënt zijn budget zelf beheren?" blijft een belangrijke vraag. Of de cliënt dit wil, is een andere zaak. Er is een groot verschil tussen willen en kunnen of niet willen en niet kunnen.

Sommige personen hoeven helemaal niet in bewindvoering. Denk bijvoorbeeld aan mensen met taal- of mentaliteitsproblemen of aan mensen die administratief incompetent zijn maar voor de rest wel voldoende intelligent om door het leven te gaan, zijn dat mensen die in een bewind moeten? Een (intensieve) begeleiding van CAW/OCMW is dan meer aan de orde. Hulpverleners kunnen veel doen, veel realiseren. Als de problemen daarmee opgelost zijn is een bewind dan nog wel nodig?

1 Sinds 1 september 2014 is een nieuw statuut voor beschermde personen van kracht onder "de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid", laatste aanpassing via de Wet van 21 december 2018 (Potpourri VII)

Is de persoon in staat bepaalde handelingen zelf te stellen? Wat kan hij en wat niet?

Je kan bijvoorbeeld starten met een afbouwtraject. Je geeft de cliënt meer vrijheden en ziet of het lukt of niet. Misschien kan je een vrijwilliger inschakelen (budgetbuddy)? Of zijn er andere vormen van hulpverlening die passend zijn, nog voor we denken aan een bewindvoering?

Als of wanneer andere trajecten niet lukken, is er "bewijs" voor een aanvraag bewindvoering. Op die manier kan je het onvermogen om budget te beheren aantonen wanneer de cliënt de noodzaak ziet van bewindvoering.

Neem de tijd om je cliënt te leren kennen. Bespreek dit binnen je team. Blijf altijd alles met de cliënt bespreken.

Maar wacht ook niet te lang wanneer bewindvoering de best passende optie is. Als je te lang wacht om de stap naar bewindvoering te zetten, kan dat meer maatschappelijk leed veroorzaken. Een bewindvoering kan dat dan niet meer ongedaan maken.

2.2 Zijn er alternatieven?

Neen. Er blijft een grote afstand tussen budgetbeheer en bewindvoering waardoor er een steeds groter wordende groep personen is die nood heeft aan vorm van begeleiding en bewindvoering.

Je kan wel een gedeeltelijke bescherming aanvragen, alleen over belangrijke rechtshandelingen om op die manier erger te voorkomen, zoals bijvoorbeeld geen contract afsluiten met een kapitaalwaarde van bijvoorbeeld €1500 of bijvoorbeeld geen huurcontract of geen leningen aangaan zonder een bewindvoerder. De persoon kan voor het dagelijkse beheer van zijn budget wel handelingsbekwaam blijven.

De beschermingsmaatregel van verkwisting komt ook voor een deel tegemoet. Deze is voor personen die al hun inkomsten verspillen aan nutteloze uitgaven. MAAR deze bescherming wordt beschreven als enkel "**indien nodig**", eerst moet er gekeken worden naar andere oplossingen zoals budgetbeheer en/of schuldbemiddeling.

3 Is bewindvoering de best passende optie?

De vrederechter neemt het officiële besluit om iemand onder bewind te plaatsen maar doet dat wel op basis van de informatie die wordt aangeleverd in het verzoekschrift en door de betrokken partijen. Het is zo dat als de vrederechter weinig informatie krijgt, hij voor de zekerheid meer onbekwaamheden voor de persoon zal bepalen.

In de praktijk is de inschatting en dus het zetten van de stap tot aanvraag bewindvoering, iets wat een belangrijke plaats inneemt in een hulpverleningsproces. **Het belangrijkste is de cliënt goed te informeren en hem ook bedenktijd te geven.**

Wat volgt zijn enkele methodieken/projecten die kunnen helpen bij het maken van een inschatting.

3.1 Samenwerking sociaal werkers en huisartsen bij de aanvraag²

CAW Antwerpen maakte in opdracht van Stad Antwerpen een handleiding voor zorgprofessionals en sociaal werkers voor de samenwerking bij de aanvraag tot rechterlijke bescherming voor onbekwame personen.

² Interne documenten. CAW Antwerpen in opdracht van Stad Antwerpen. Aanvraag gerechtelijke bewindvoering, een handleiding voor zorgprofessionals en welzijnswerkers. Augustus 2019.

De aanvraag tot bewind vraagt een vlotte samenwerking tussen huisartsen en sociaal werkers om een correcte inschatting en beslissing te nemen in voordeel en in samenspraak met de te beschermen persoon. In de handleiding worden de rol van de sociaal werker en de samenwerking met de huisarts voorgesteld. Hieronder een korte weergave.

De rol van de sociaal werker en samenwerking met de huisarts vooraf en bij de aanvraag

- Overwegen van alternatieven op bewindvoering (budget- en schuldhulpverlening)
- Informeren van de cliënt over de bescherming, de kost, de aard (goederen en/of persoon) en het verloop, de bewindvoerder, aanstelling van een vertrouwenspersoon, ...
- Contact leggen met vaste huisarts (als deze er is) of andere medische professionals in functie van bewindvoering

Sociaal werkers komen met verschillende levensdomeinen in contact: financiën, huisvesting, huishouden, zelfzorg, Vaak zijn hier secundaire gevolgen aan gekoppeld van mogelijke fysieke/geestelijke aandoeningen en/of beperkingen. Het weergeven van zo'n brede context heeft dan ook een meerwaarde bij de inschatting tot de aanvraag van een bewind.

Bij de inschatting tot bewindvoering voor personen is het vaak doorslaggevend dat de arts beslist over het al dan niet bekwaam zijn. Via **een verslaggeving** en door rechtstreeks contact met de huisarts kan een sociaal werker proberen de context van de cliënt binnen te brengen. De sociaal werker kan de arts informeren over de invloed die de onbekwaamheid van de cliënt heeft op andere levensdomeinen dan gezondheid.

Inhoud van verslaggeving (gemaakt door sociaal werker)

- **Sociale vaardigheden** van de cliënt duiden, bijvoorbeeld koopziekte, gevolgen van verslaving of een psychische aandoening,
- **Noden** van de cliënt duiden, bijvoorbeeld sparen voor huurwaarborg, betalen van vaste kosten, het beschermen van cliënt tegen koopziekte,
- Rol **huidige (financiële) begeleiding** duiden, bijvoorbeeld cliënt zit in budgetbeheer maar er is geen perspectief om budget terug in eigen handen te nemen, einde collectieve schuldenregeling maar capaciteit om budget te beheren ontbreekt,
- **Risico zonder interventie duiden**, bijvoorbeeld aanmaak schulden, verlies woonst,

De sociaal werker ondersteunt de cliënt bij het opstellen van het verzoekschrift, helpt mee het medisch attest te bekomen en dient samen met de cliënt het verzoekschrift in, eventueel met het (in)formeel netwerk en/of een vertrouwenspersoon. Bij de samenwerking met de huisarts is het belangrijk om de noodzaak van een beschermingsstatuut voor de cliënt te duiden (via sociale verslaggeving). De rol van de huisarts is hierbij het ondertekenen van het medisch attest. Het attest kan je samen invullen met de cliënt en eventueel met de huisarts. Dit attest mag maximum 15 dagen oud zijn bij het indienen van het verzoekschrift.

De rol van de sociaal werker bij het verdere verloop

- Ondersteuning aan cliënt opdat hij/zij de afspraak bij de vrederechter niet mist
- **Het sociaal verslag kan ook dienen als duiding voor de vrederechter**
- Ondersteuning bij de eerste afspraak met de bewindvoerder
 - Administratieve ondersteuning bij informatie voor de bewindvoerder (bewijzen: inkomen, schulden, eigendom, vaste kosten, voorstel tot leefgeldregeling, ...)
 - Hulp bij budget in overgangperiode naar beheer door bewindvoerder.
- Verdere opvolging van de bewindvoering
 - Tussenpersoon zijn, vragen van cliënt bundelen voor de bewindvoerder (bijvoorbeeld extra leefgeld vragen, sparen, ...), jaarlijkse verslaggeving mee opvolgen,

Voor meer informatie over deze handleiding van CAW Antwerpen, neem contact op met ons via budgetinzicht@cawantwerpen.be.

3.2 Afbouwbundel BIZ regio Antwerpen³

In 2017 heeft BIZ 'Afbouw, van beheer naar zelfstandigheid' gemaakt. Hierin staan een aantal methodieken, initiatieven en projecten die gebruikt kunnen worden door sociaal werkers voor de afbouw van budgetbeheer. Een aantal zaken hiervan kunnen we ook gebruiken voor de inschatting om iemand te leiden naar een bewindvoering.

Teamoverleg

Als je als sociaal werker twijfels hebt, niet goed weet of bewind echt nodig is voor je cliënt, is het goed om terug te vallen op het team waarin je werkt. Net zoals de opstart van budgetbeheer besproken wordt binnen het team, kan dat ook voor bewindvoering. Op die manier kan er een gedragen teambeslissing komen en sta je er niet alleen voor. Volgend twee oefeningen uit de Afbouwbundel die gebruikt kunnen worden, aangepast aan het thema bewindvoering.

Factoren voor of tegen bewindvoering

Ga na wat de voor- en tegenargumenten zijn voor een cliënt die mogelijk in aanmerking komt voor bewindvoering. Stel je bijvoorbeeld volgende vraag: **is er een nood aan bewindvoering?**

JA Waarom wel? Bevorderende factoren	NEE Waarom niet? Belemmerende factoren
Voorbeelden: Mentale problemen, Kan geen nee zeggen, Kan zich geen fouten/extra's permitteren door te klein budget, Ontstaan schulden	Voorbeelden: Stelt vragen, wil bijleren, Kent zijn budget, Budgetbeheer is eigenlijk enkel 'handje vasthouden'

Breng tijdens een teamvergadering een weergave van het lopende dossier en waarom er voor de cliënt wel of niet een bewindvoering moet aangevraagd worden. Je collega's kunnen mee helpen nadenken over de situatie, andere invalshoeken inbrengen en ervaringen delen. Zo kan je het lijstje eventueel uitbreiden en gebruiken tijdens een gesprek met de cliënt zodat die een weloverwogen beslissing kan nemen. **Soms is er meer nodig.** Hiervoor kan je verder werken op bovenstaande oefening (waarom wel/niet) op basis van de kwadranten 'ik (HV), cliënt, organisatie en context'. Op die manier kan je uitzoeken wat er nog nodig is (te ondernemen acties) om een beslissing te nemen.

	PRO – Bewind wat is positief?	ANTI – Bewind wat is negatief?	ACTIE
IK (HV)	Voorbeeld: Bescherming tegen anderen en ontstaan schulden	Voorbeeld: De wil om bij te leren, De cliënt heeft wel de competenties	Voorbeeld: Opdrachten geven om na te gaan wat de cliënt kan en wat niet
CLIËNT	Voorbeeld: Bescherming tegen anderen en ontstaan schulden	Voorbeeld: Schaamte	Voorbeeld: bespreekbaar maken, voldoende info geven
ORGANISATIE	Voorbeeld: De begeleiding is tijdelijk	Voorbeeld: Niet iemand onnodig in een gerechtelijke procedure steken	Voorbeeld: zelf voldoende geïnformeerd zijn, teamoverleg
CONTEXT	Voorbeeld: zal rust geven zodat er op andere levensdomeinen gewerkt kan worden	Voorbeeld: Kan verwarring brengen, weerstand geven	Voorbeeld: Kijken naar welk (in)formeel netwerk er is en hoe deze in het geheel passen.

Het is belangrijk om alles **met de cliënt** te bespreken (ook het teamoverleg) en uit te zoeken wat hij kan of niet en hem voldoende te informeren over de mogelijke opties in zijn situatie.

Voor meer informatie over de Afbouwbundel van BudgetInZicht regio Antwerpen, neem contact op met ons via budgetinzicht@cawantwerpen.be.

³ BudgetInZicht regio Antwerpen. Afbouwbundel: van budgetbeheer naar zelfstandigheid. 2017.

3.3 Dilemmaspiegel⁴

Een andere methodiek is de dilemmaspiegel. Deze biedt ondersteuning bij het beslissingsproces van de cliënt om bewindvoering aan te vragen of niet (en is toepasbaar op alle belangrijke vragen/beslissingen op de verschillende levens-domeinen). De achterliggende visie hiervoor is empowerment, de bekwaamheid van zowel cliënt als zijn netwerk. De dilemmaspiegel wordt pas afgenomen na een fase van informatieverstrekking zodat er een geïnformeerde beslissing genomen kan worden.

De methodiek vertrekt vanuit een indicatie en een contra-indicatie.

Indicatie: Waarom wel

- Vaststelling van de oplossing, hulpvorm, beschermingsmaatregel, ...
- Afgestemd op de situatie en de vraag van de cliënt (en zijn netwerk)
- Beantwoorden van vragen zoals "Waarom moet X onder bewindvoering voor zijn goederen en/of zijn persoon?" en "Waarom moet X onder budgetbeheer van een OCMW komen?".

Contra-indicatie: Waarom absoluut niet

- Gemotiveerde redenen waarom niet gekozen wordt voor een bepaalde hulpverlening, beschermingsmaatregel, ...
- Omdat deze niet in het belang is van de cliënt (en zijn netwerk)
- Beantwoorden van vragen zoals bijvoorbeeld "Waarom mag X **absoluut niet** onder bewindvoering voor zijn persoon komen te staan?" en "Waarom mag de broer van X **absoluut niet** de taak van bewindvoerder over de goederen opnemen?".

De focus ligt niet enkel op beperkingen maar ook op competenties waarbij de competenties van het sociaal en familiaal netwerk mee worden ingecalculeerd. Door de dilemmaspiegel af te nemen met alle betrokken partijen verhoogt ook hun betrokkenheid. Door de spiegel met alle betrokkenen samen in te vullen en te visualiseren, krijgt iedereen ook de garantie dat er rekening wordt gehouden met ieders kijk op de situatie.

Een voorbeeld

Deel 1. Waarom moet X een bewindvoerder voor zijn goederen hebben?

Indicatie (argumenten voor)	Aandachtspunten, risicofactoren	Contra-indicatie (tegenargumenten)
Waarom moet X een bewindvoerder over zijn goederen hebben?	Waar maak je je wel eens zorgen over wanneer er een bewindvoerder over zijn goederen is?	Waarom moet X absoluut geen bewindvoerder over zijn goederen hebben?
Kan geld zelf niet beheren, geeft te veel geld uit zonder na te denken, kan papieren niet bijhouden en begrijpt ze niet,...	Wie zal dat zijn? Iemand die sparen belangrijk vindt? Verantwoorden van uitgaven, niets meer zelf beslissen. Hoe zal X daarop reageren?	Voor zijn eigen zelfbeeld, wil als volwassene benaderd worden X kan zelf beslissen (na overleg met zijn netwerk) wat hij met zijn verdiende euro's zal doen.

Deel 2. Waarom moet X zijn geld zelf beheren (eventueel samen met zijn netwerk)?

Indicatie	Aandachtspunten, risico's	Contra-indicatie
Waarom zou X zijn geld zelf moeten beheren?	Waar maak je je zorgen over als X zijn geld zelf moet beheren?	Waarom kan X absoluut niet zelf zijn geld beheren?
Voor zijn eigen zelfbeeld, wil als volwassene benaderd worden. X kan zelf beslissen (na overleg met zijn netwerk) wat hij met zijn verdiende euro's zal doen.	Wie zal dat opvolgen als wij niet meer kunnen? Beïnvloeding van slechte vrienden! Zotte aankopen doen en belangrijke betalingen vergeten,...	Verwittiging huisbaas: te laat betaald. Risico huurhuis verliezen, spaarboek in paar weken tijd verdwenen.

4 D'haene Geert, DOP West-Vlaanderen, "Informed Decision": beschermingscontinuüm en het gebruik van de dilemmaspiegel. Presentatie Slotevent Bewindvoering SAM vzw, 21 maart 2019. <https://www.dop-wvl.be/>

Na het beantwoorden van deze vragen kan je spiegelen:

- Wat valt op? Waar zitten tegenstrijdigheden?
- Waar liggen kansen? (om aandachtspunten te formuleren?)
- Wat is doorslaggevend om tot een besluit te komen?
- Misschien zijn de risico's toch minder groot in eigen beheer, maar zijn er wel aandachtspunten voor de begeleiding?

Als alle vragen beantwoord zijn, kan men overgaan tot een beslissing en een actieplan.

Besluit: X heeft een bewindvoerder nodig!

- Wie kan X helpen bij beheren van zijn geld?
- Waar moet een "goede" bewindvoerder aan voldoen? Volgens X, volgens zijn netwerk, is er zo iemand in zijn huidige netwerk? Zo ja, wie spreekt deze persoon aan?
- Werken met vertrouwenspersoon? Zo ja, wie?
- Rond de tafel op (datum) met (uitgenodigden)
- Procedure opstart voorlopige bewindvoerder: wie onderneemt welke formele stappen? (taakverdeling en timing concreet opgesteld in plan)
- In tussenfase: hoe zorgen dat X zijn huur betaald is en blijft betalen? (concrete afspraken maken)

De dilemmaspiegel helpt om alle overwegingen mee te nemen in een besluit en zo een tunnelvisie te voorkomen. Het helpt om met elkaar de kansen en risico's op een rij te zetten om van daaruit een plan te maken met aandachtspunten voor de hulpverlening en/of begeleiding. De hulpverlener kan de spiegel ook zelf gebruiken om met collega's gedachten te ordenen en zijn opvattingen scherp te stellen. Wel is het belangrijk om daarna andere participanten de gelegenheid te geven een eigen dilemmaspiegel te maken. Dit helpt om de besluitvorming (hierbij inschatting) eerlijk en transparant te laten verlopen bij complexe kwesties.

3.4 Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM)⁵

De ZRM is ontwikkeld om het functioneren van mensen op alle belangrijke domeinen van het leven in kaart te brengen en drukt dit uit in een score over de mate van zelfredzaamheid van de persoon op dat moment. Het is een instrument waarmee je integraal kunt kijken naar een cliënt en kan ook worden ingezet voor de ontwikkeling van een persoon. De matrix biedt de mogelijkheid om individueel concrete doelen te stellen. Niet bij alle interventies is vooruitgang het doel, stabilisatie bij een persoon die dreigt af te glijden kan ook een doel vormen.

De mate van zelfredzaamheid is een momentopname. Je maakt een soort foto van iemands functioneren. Je bekijkt de zelfredzaamheid in de situatie waarin iemand zich op dat moment bevindt. Het doel hiervan is vraagverheldering en het plannen van de begeleiding. Door de ZRM op meerdere momenten te gebruiken kan je de ontwikkeling in de tijd opvolgen.

Uit de score op de ZRM is niet af te leiden wat de oorzaken van het waargenomen functioneren zijn. Daarvoor heb je altijd meer informatie nodig. **Deze informatie is dan wel nodig wanneer we een inschatting moeten maken of een persoon al dan niet in een bewindvoering "moet" stappen.** Bij deze inschatting moet er wel naar het verleden en de toekomst gekeken worden. Met de matrix kunnen we mogelijke oorzaken bevragen en deze proberen in kaart te brengen met betrekking tot de onbekwaamheden van bewindvoering.

Domeinen uit de matrix die kunnen gebruikt worden zijn bij de inschatting voor bewindvoering: financiën, geestelijke en lichamelijke gezondheid, middelengebruik en het (sociaal) netwerk. Bij de bijlagen in dit werk kan je deze domeinen vinden in een **mini-matrix** met meer uitleg over de indicatoren. Het volledige screeningsinstrument en bijhorende handleiding zijn gratis te downloaden via www.zelfredzaamheidsmatrix.nl

5 Buster M., Fassaert T. en anderen. Handleiding Zelfredzaamheids-Matrix 2017. Amsterdam, GGD Amsterdam. 2017. <https://www.zelfredzaamheidsmatrix.nl/>

Een voorbeeld: domein financiën

Het domein financiën gaat onder andere over de mate waarin een persoon voldoende inkomen heeft om in de basisbehoeften te voorzien, deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk verwerft, de inkomsten en uitgaven in balans zijn en daarbij geen (nieuwe) schulden maakt.

Bij de ZRM beoordeel je het niveau van de zelfredzaamheid van de cliënt, het huidig functioneren op basis van wat je weet (informatie uit observatie, niet uit interpretatie) en ga uit van volledige zelfredzaamheid (scoor van rechts naar links).

Domein	1 Acute problematiek	2 Niet zelfredzaam	3 Beperkt zelfredzaam	4 Voldoende zelfredzaam	5 Volledig zelfredzaam
Financiën	– geen inkomsten – groeiende complexe schulden	– te weinig inkomsten om te voorzien in basisbehoeften of spontane/ ongepaste uitgaven – groeiende schulden	– inkomsten uit uitkering voor basisbehoeften – gepaste uitgaven – evt. schulden zijn stabiel of inkomen/ schuld wordt beheerd door derden	– inkomsten uit werk/ (basis) pensioen/ ... om te voorzien in basisbehoeften – evt. schulden in eigen beheer – evt. schulden verminderen	– uitsluitend inkomsten uit werk/ (basis) pensioen/... – aan het eind van de maand is geld over – geen schulden

Hoe zelfredzaam is je cliënt op het domein financiën? Is er al hulpverlening lopende (geweest)? Waarom is de cliënt niet zelfredzaam? Hoe komt dit? Zijn er mentale of fysieke beperkingen? Ontbreken er vaardigheden? Was dit in het verleden ook al zo? Hoe heeft de persoon dit toen aangepakt? Hoe ziet de persoon dit voor de toekomst? Kan zijn gezondheidssituatie verbeteren? Kan hij enkele vaardigheden aanleren om zelf zijn financiën onder controle te hebben en te houden? Kan aanwezige hulpverlening iets betekenen? ...? **Al deze vragen samen met de inschatting op de andere domeinen kunnen je verder helpen bij de inschatting of iemand moet doorverwezen worden naar bewindvoering of niet.**

3.5 Onbekwaamheden: tijdelijk of definitief?

De nieuwe wetgeving stelt dat bewindvoering maatwerk is en hoewel ze het woord "voorlopige" geschrapt hebben, hoeft een bewind niet definitief te zijn.

De rechterlijke bescherming kan worden opgelegd voor bepaalde of onbepaalde duur. Een voorbeeld hiervan is een ongeval waarbij de persoon in coma geraakt is. Bij ontwaken kan nagegaan worden of de persoon nog zijn eigen vermogen kan beheren of zelf beslissingen kan maken. De vrederechter bepaalt de (on)bekwaamheden met inachtneming van de persoonlijke omstandigheden en zijn gezondheidstoestand, hij moet deze uitdrukkelijk opsommen in zijn beschikking.

In de wetgeving zijn 2 lijsten met bekwaamheden opgenomen: een lijst van bekwaamheden die betrekking heeft tot de goederen en een lijst met betrekking tot de persoon. Deze opsomming van (on)bekwaamheden is niet limitatief. De vrederechter kan beslissen om toevoegingen te doen, bijvoorbeeld bij handelingen met betrekking tot de goederen, kan er een onbekwaamheid uitgesproken worden over het gebruiken van een bankkaart.

Deze lijsten kunnen ook worden gebruikt bij de inschatting. Vragen die we ons hierbij kunnen stellen zijn bijvoorbeeld "Kan of zal de situatie verbeteren?" en "Waarvoor dient de cliënt exact beschermd te worden?". Deze informatie kan je ook meegeven bij het verzoekschrift of bij de sociale verslaggeving, zodat de vrederechter ook maatwerk kan bieden. **Bij de bijlagen in dit werk kan je de 2 lijsten met (on)bekwaamheden vinden.**

4 Stopzetting bewindvoering, een goed idee?

4.1 De beschermde persoon wil zijn bewind zelf beëindigen

Wanneer een beschermde persoon zijn bewind zelf wil beëindigen, zal de vrederechter ook de bewindvoerder horen.

- Als de bewindvoerder aanvoelt dat de persoon terug voor zichzelf kan optreden, kan het redelijk snel gaan. De bewindvoerder gaat zich niet verzetten en kan ook zelf het verzoek tot beëindiging neerleggen.
 - Beide partijen verschijnen voor de vrederechter en als die instemt wordt het bewind beëindigd.
- De bewindvoerder kan echter een andere mening hebben. De vrederechter zal dan beiden horen en een oordeel vellen.
- Vaak wordt er een proefperiode ingelast. De beschermde persoon zal dan moeten bewijzen dat hij voortaan zijn belangen kan behartigen en wel wilsbekwaam is.
- Het is altijd aan de vrederechter om zo'n beslissing te nemen.
- Een bewindvoering wordt met een reden uitgesproken. Zomaar stopzetten, zal niet gebeuren.

Bij bewindvoering in het kader van de gezondheidstoestand zal de vrederechter een nieuw medisch attest vragen die de veranderde gezondheidstoestand kan staven.

4.2 De rol van een hulpverlener bij de stopzetting van een bewind

De beschermde persoon heeft het recht om een verzoek in te dienen voor stopzetting van de bewindvoering, maar ga je daar als hulpverlener in mee? Dit kan mogelijks enige discussie opleveren.

Wanneer je als begeleider van de beschermde persoon niet akkoord bent met een beëindiging van de bewindvoering:

- Bespreek dit met de persoon (dit geldt ook voor de opstart van een bewindvoering).
- Focus niet op wat de persoon niet kan, zijn gebreken.
- Gebruik een positieve insteek “de hulp die iemand nodig heeft”, “de hulp van een bewindvoerder om te voorkomen dat de problemen escaleren”,...
- Bespreek dit met je team. Als jij, je team, er van overtuigd zijn dat een beëindiging geen goed idee is, kan je bijvoorbeeld er voor kiezen niet te helpen om de aanvraag in te dienen.
- Je kan een verslag opmaken voor de vrederechter om je standpunt bekend te maken.
 - De vrederechter zal hier een waarde aan hechten omdat hulpverleners vaak veel achtergrond informatie hebben over de cliënt.
 - LET OP dit verslag komt mee in het gerechtelijk dossier en de cliënt kan dit inkijken.
 - Hiermee moet je rekening houden want dit kan/zal invloed hebben op cliënt-hulpverlenersrelatie.
 - Beste is om dit ook te bespreken met de cliënt, waarom je er als hulpverlener niet achter staat en dat je dat in verslag zal schrijven.
- Je kan ook de vrederechter aanschrijven met de vraag gehoord te worden over waarom de bewindvoering niet mag eindigen.
- De beschermde persoon en zijn bewindvoerder worden in elk geval gehoord door de vrederechter. Als er een vertrouwenspersoon is, wordt die ook opgeroepen.

5 Schuldhulpverlening

De bewindvoerder zal ook schulden moeten (af)betalen, als dit beperkt is dan kan dit uiteraard zonder hulp van schuldbemiddeling. Uit het Wetboek Economisch recht valt het volgende af te leiden:

- Als er geen consumentenkredieten zijn, kan de bewindvoerder in welke hoedanigheid ook (advocaat, familie, derden, ...), voor schulden bemiddelen
- Als er consumentenkredieten zijn, kan enkel de advocaat-bewindvoerder voor deze schulden bemiddelen.

Vanuit praktisch oogpunt, is het soms verkieslijker, dat ook al is de bewindvoerder een advocaat, de schuldbemiddeling uit te besteden aan een schuldbemiddelaar met de nodige ervaring.

- Dit kan in samenwerking met een erkende dienst voor schuldbemiddeling (CAW/OCMW)
- of via de aanvraag van een collectieve schuldenregeling (OCMW of advocaat)

Schuldhulpverlening lijkt wel aangewezen als het over meerdere en meer complexe schulden gaat. De erkende of ervaren schuldbemiddelaar beschikt over meer competenties en vaardigheden (kent de specifieke wetgevingen beter, kent de schuldeisers en weet hoe ze aan te pakken).

6 Collectieve schuldenregeling

In sommige gevallen is gewone schuldbemiddeling niet mogelijk en moet er gekeken worden naar een collectieve schuldenregeling (CSR).

6.1 Verschil tussen een bewindvoering en een CSR

Bewindvoering en een CSR zijn verschillende gerechtelijke mandaten en verschillen daardoor ook in finaliteit:

- **Bewindvoering:** beheer van het vermogen, geen realisatie.
- **CSR:** idee van 'a fresh start', via tijdelijke realisatie van het vermogen, Waarbij de schuldbemiddelaar een onafhankelijk tussenpersoon is, geen vertegenwoordiger en moet zowel de belangen van de schuldenaar als de schuldeisers voor ogen houden.
- Het mandaat van bewindvoerder en het mandaat van schuldbemiddelaar kunnen niet in één persoon verenigd zijn.

Een bewindvoerder kan veel meer juridisch optreden, bijvoorbeeld contracten afsluiten, er voor zorgen dat de huur wordt opgezegd,... Hij kan de persoon meer begeleiden, kort op de bal spelen. Het is de taak van de bewindvoerder om er voor te zorgen dat het inkomen in orde is of in orde komt. De bewindvoerder kan alle administratieve handelingen stellen bijvoorbeeld aanvraag doen bij de FOD Sociale Zekerheid of bij Hulpkas voor werkloosheidsuitkeringen,... Bij CSR wordt geacht dat de schuldenaar in staat voor de inkomsten.

Een collectieve-schuldbemiddelaar fungeert als een neutrale tussenpersoon tussen de schuldeisers en de schuldenaar en zorgt er voor dat de schulden worden afbetaald. Door die onafhankelijke positie kan de schuldbemiddelaar geen persoonlijke beslissingen nemen. Hij kan bijvoorbeeld de persoon bij dagvaarding voor de rechtbank niet bij staan. Een bewindvoerder kan dat wel en kan procedures voeren.

Het kan inderdaad verwarrend zijn. Een persoon die in zowel bewind als een CSR zit, bij wie moet je welke vraag stellen?

- De CSR gaat voor op de bewindvoering in die zin dat de inkomsten die aan de beschermde persoon toekomen rechtstreeks op de rekening van de CSR gestort moeten worden.
- Daarna is het afhankelijk van de werking van de bewindvoerder en de samenwerking tussen beiden. Het is belangrijk dat er goede afspraken gemaakt worden.

- Wanneer er een communicatieprobleem is, kan je dat best melden aan de arbeidsrechtbank. Zij waken over de kwaliteit van de collectieve schuldenregeling.
- Daarbovenop kan ook de begeleiding van CAW/OCMW betrokken worden. Wat is dan de rol van de hulpverlener? Bij aanvang van een dossier, is **het nuttig om met alle partijen samen te zitten**. Nadien is het in principe de bedoeling dat de bewindvoerder het verder overneemt van de hulpverlener.

Er is ook een verschil in wie welke procedure kan en mag aanvragen

- Een bewindvoerder over de goederen kan schuldbemiddeling aanvragen voor de beschermde persoon maar heeft hiervoor een machtiging van de vrederechter nodig (er is geen machtiging nodig voor de akkoordverklaring van een minnelijke aanzuiveringsregeling).
- Een schuldbemiddelaar kan bewindvoering aanvragen voor schuldenaar. De wetgeving stelt dat iedere belanghebbende initiatief kan nemen tot de aanvraag van een bewind. Voordelen hiervoor zijn divers: verhoging slaagkansen van de schuldbemiddeling, ingreep in het bestedingspatroon van de schuldenaar, zekerheid van correcte aanwending financiële middelen,...

6.2 Is het zinvol dat de 2 procedures te samen lopen?

Dat hangt van dossier tot dossier af. Soms kan het nuttig zijn, soms ook niet. Het zijn twee verschillende procedures, maar kunnen elkaar aanvulling bieden, net zoals een begeleiding binnen CAW/OCMW.

Voor een succesvolle bewindvoering en CSR is het noodzakelijk dat alle partijen een goede communicatie uit te bouwen.

Soms is de combinatie bewind – CSR de beste optie maar er zijn wel enkele knelpunten:

- Een grote kost voor mensen met een beperkt inkomen.
- Indien eerst bewind: overdracht van alle tegoeden want in CSR int de schuldbemiddelaar alle inkomsten.
 - Er is een wettelijke verplichting tot inning van inkomsten door de schuldbemiddelaar. Wanneer de bewindvoerder dit doet, komt de aansprakelijkheid van de schuldbemiddelaar in het gedrang.
- Indien eerst CSR: keuze voor een professionele of niet-professionele bewindvoerder in samenloop met CSR?
- De schuldbemiddelaar van de CSR onderhandelt met de bewindvoerder over leefgeld, de betaling daarvan aan de bewindvoerder en de goedkeuring voor de aanzuiveringsregeling.
- De schuldbemiddelaar onderhandelt met de te beschermen persoon over de verbintenis om de inkomsten te verhogen, bijvoorbeeld door opleiding, zoektocht naar werk,...
 - Grootste knelpunt hierbij is dat de te beschermen persoon in een CSR handelingsbekwaam blijft! Hij kan op elk moment verzoeken de CSR te beëindigen.
 - EN in geval van boedelschulden, behouden de schuldeisers hun uitvoeringsmogelijkheden ten opzichte van de schuldenaar!

In sommige situaties is een CSR voldoende omdat mensen een nieuwe start kunnen maken. Een advocaat-schuldbemiddelaar kan een soort budgetbeheer opnemen (staat niet in de wet!) en omgekeerd kan een bewindvoerder zelf aan de slag gaan met schulden.

Blijven nagaan wat de best passende oplossing is voor de persoon zelf.

Meer informatie over de vormen van budget- en schuldhulpverlening

- www.eerstehulpbijschulden.be
- www.bizregioantwerpen.be/info-en-werkmateriaal/schuldhulpverlening/
- www.bizregioantwerpen.be/info-en-werkmateriaal/collectieve-schuldenregeling/

Eindwoord

Hoe je het ook draait of keert, wie onder bewindvoering komt te staan, verliest een aantal vrijheden. **De keuze tot bewindvoering moet dus een weloverwogen beslissing zijn.** Daarom is deze bescherming niet louter een hulpmiddel om iemand te begeleiden bij zijn budget, **bewindvoering is geen alternatief voor budgetbeheer.**

Het is een rechterlijke maatregel die draait om bescherming. Bescherming voor personen die omwille van hun lichamelijke of geestelijke gezondheidstoestand geheel of gedeeltelijk, tijdelijk of definitief, niet in staat zijn om eigen belangen te beheren.

Een bewindvoering kan ingrijpend zijn, maar dat hoeft niet zo te zijn. Het is geen "alles of niets"-regeling meer zoals vroeger. De vrederechter neemt het officiële besluit op basis van de informatie die hij verkrijgt. Zo kan de vrederechter een bescherming op maat ontwerpen, die zo weinig mogelijk ingrijpt in het leven van de beschermde persoon.

Wat wil zeggen: een bescherming volgens noodzaak om zo de autonomie en de betrokkenheid van de beschermde persoon te bevorderen. De beschermde persoon blijft bekwaam, behalve in de mate hij onbekwaam verklaard wordt.

Het is van belang dat we zoeken naar de best passende optie voor de persoon in kwestie, die het minst ingrijpend is.

Beslis als hulpverlener niet in je eentje wat een cliënt wel of niet nodig heeft.

Praat met je cliënt!!

- Wat is er nodig? Wat zijn beperkingen? Wat zijn competenties?
- Gaat het om (niet) willen en/of (niet) kunnen?
- Kan de situatie verbeteren? Moeten er nog andere acties ondernomen worden? Zijn er nog aandachtspunten waarmee rekening gehouden moet worden?
- Ga alle mogelijke opties na en informeer je cliënt voldoende
- Ga na of je cliënt begrijpt wat je zegt, herhaal de gegeven informatie
- Heeft de cliënt een familiaal/sociaal netwerk? Zo ja en je cliënt geeft toestemming, betrek hen bij het proces.

Praat met je collega's

- Ga na waarom een optie wel of niet goed is voor de cliënt
- Misschien zien je collega's andere opties
- Heeft de cliënt een hulpverleningsnetwerk? Betrek deze hulpverleners mee in het proces, natuurlijk met toestemming van je cliënt. Misschien zijn zij ook met dit thema bezig.

Laat de beslissing bij je cliënt

- Geef je cliënt ook bedenktijd.

Indien keuze bewind

- Vul samen met je cliënt het verzoekschrift en medisch attest in
- Leg contact met de huisarts (voor bewind onder verkwisting is dit niet nodig)
- Maak een sociaal verslag om de vrederechter (en de huisarts) voldoende te informeren.
- Ondersteun je cliënt bij de vrederechter en de eerste afspraak met de bewindvoerder.
- Als je begeleiding dit toelaat kan je verdere opvolging bieden: tussenpersoon zijn, vragen van cliënt bundelen voor de bewindvoerder (bijvoorbeeld extra leefgeld vragen, sparen,...), jaarlijkse verslaggeving mee opvolgen,...

Bijlage lijst onbekwaamheden

De vrederechter die een rechterlijke beschermingsmaatregel beveelt, bepaalt de handelingen in verband met de **persoon en/of goederen** waarvoor de beschermde persoon onbekwaam is, met inachtneming van de persoonlijke omstandigheden, zijn gezondheidstoestand en/of van de aard en de samenstelling van de te beheren goederen. Hij somt deze handelingen uitdrukkelijk op in zijn beschikking. (Artikel 492/1 B.W).

met betrekking tot de persoon	met betrekking tot goederen
<ol style="list-style-type: none"> 1. de keuze van zijn verblijfplaats; 2. het geven van de toestemming tot huwen; 3. het instellen van en zich verweren tegen een vordering tot nietigverklaring van het huwelijk; 4. het instellen van en zich verweren tegen een vordering tot echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk; 5. het indienen van een verzoek tot echtscheiding door onderlinge toestemming; 6. het instellen van en zich verweren tegen een vordering tot scheiding van tafel en bed; 7. het erkennen van een kind overeenkomstig; 8. het voeren van gedingen als eiser of als verweerder betreffende zijn afstamming; 9. de uitoefening van het ouderlijk gezag over de persoon van de minderjarige; 10. de aflegging van een verklaring van wettelijke samenwoning alsook de beëindiging van de wettelijke samenwoning; 11. in voorkomend geval, het afleggen van een verklaring tot verkrijging van de Belgische nationaliteit; 12. de uitoefening van de rechten tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van de persoonsgegevens; 13. de uitoefening van het recht betreffende het recht tot antwoord; 14. het richten van een verzoek tot naams- of voornaamswijziging; 15. het verlenen van de toestemming om een experiment op de menselijke persoon uit te voeren; 16. het verlenen van de toestemming tot het wegnemen van organen en transplanteren van organen [of het verzet daartegen]; 17. de uitoefening van het recht op weigering om een autopsie uit te voeren op zijn kind van minder dan achttien maanden; 18. het verlenen van de toestemming tot de wegneming van lichaamsmateriaal bij levenden; 19. de uitoefening van activiteiten van wapenhandelaar, tussenpersoon, wapenverzamelaar of van andere personen; 20. de ondertekening of authenticatie met behulp van de elektronische identiteitskaart; 21. de aflegging aangifte van de overtuiging dat het geslacht vermeld in de akte van geboorte niet overeenstemt met de innerlijk beleefde genderidentiteit. <p>De rechter spreekt zich in alle gevallen ook uit over de bevoegdheid van de bewindvoerder om de rechten van de patiënt uit te oefenen voor het geval de te beschermen persoon zelf deze rechten niet kan uitoefenen.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. het vervreemden van zijn goederen; 2. het aangaan van een lening; 3. het in pand geven of hypothekeken van zijn goederen alsook het geven van de toestemming tot doorhaling van een hypothecaire inschrijving, met of zonder kwijting, en van de overschrijving van een bevel tot uitvoerend beslag zonder betaling; 4. het afsluiten van een pachtcontract, een handelshuurovereenkomst of een gewone huurovereenkomst; 5. het aanvaarden of verwerpen van een nalatenschap, een algemeen legaat of een legaat onder algemene titel; 6. het aanvaarden van een schenking of een legaat onder bijzondere titel; 7. het optreden in rechte als eiser en verweerder; 8. het afsluiten van een overeenkomst van onverdeeldheid; 9. het aankopen van een onroerend goed; 10. het aangaan van een dading of het afsluiten van een arbitrageovereenkomst; 11. het voortzetten van een handelszaak; 12. het berusten in een vordering betreffende onroerende rechten; 13. het schenken onder levenden; 14. het aangaan of wijzigen van een huwelijkscontract; 15. het maken of herroepen van een uiterste wilsbeschikking; 16. het stellen van handelingen met betrekking tot het dagelijkse beheer; 17. de uitoefening van het wettelijk bewind over de goederen van de minderjarige; 18. het aangaan van een door de wet toegelaten erfovereenkomst; 19. de uitoefening van zijn rechten en plichten in fiscale en sociale zaken; 20. het aangaan van periodieke schulden. <p>In voorkomend geval verduidelijkt de vrederechter in zijn beschikking welke de handelingen zijn die betrekking hebben op het dagelijkse beheer en of en onder welke voorwaarden de beschermde persoon een bankkaart kan gebruiken om die handelingen te stellen.</p>
<p>Ingeval de vrederechter zowel een rechterlijke beschermingsmaatregel met betrekking tot de persoon als een rechterlijke beschermingsmaatregel met betrekking tot de goederen beveelt, bepaalt hij in twee onderscheiden delen van zijn beschikking de handelingen met betrekking tot de persoon en de handelingen met betrekking tot de goederen waarvoor de beschermde persoon onbekwaam is.</p>	
<p>In de aanvraag zal gevraagd worden de precieze handelingen met betrekking tot de persoon en/of de goederen aan te duiden waarvan de aanvrager vindt dat de te beschermen persoon ze niet zelf kan stellen. Je kan enkele specifieke handelingen aanvinken of de hele lijst selecteren. Je kunt de rechter later altijd nog vragen om nog andere handelingen toe te voegen als dat nodig zou zijn.</p>	

Bijlage Mini Zelfredzaamheid-Matrix⁶

Beoordeel het niveau van de zelfredzaamheid van de cliënt, het huidig functioneren (hoe gaat het NU) op basis van wat je weet (informatie uit observatie, niet uit interpretatie) en ga uit van volledige zelfredzaamheid (scoor van rechts naar links).

Domein	1 Acute problematiek	2 Niet zelfredzaam	3 Beperkt zelfredzaam	4 Voldoende zelfredzaam	5 Volledig zelfredzaam
Financiën	<ul style="list-style-type: none"> – geen inkomsten – groeiende complexe schulden 	<ul style="list-style-type: none"> – te weinig inkomsten om te voorzien in basisbehoeften of spontaan/ ongepast uitgeven – groeiende schulden 	<ul style="list-style-type: none"> – inkomsten uit uitkering om te voorzien in basisbehoeften – gepast uitgeven – eventuele schulden zijn tenminste stabiel of inkomen/ schuld wordt beheerd door derden 	<ul style="list-style-type: none"> – inkomsten uit werk/ (basis) pensioen/ ... om te voorzien in basisbehoeften – eventuele schulden zijn in eigen beheer – eventuele schulden verminderen 	<ul style="list-style-type: none"> – uitsluitend inkomsten uit werk/ (basis) pensioen/ vrijwillige inkomensvoorziening – aan het eind van de maand is geld over – geen schulden
Geestelijke gezondheid	<ul style="list-style-type: none"> – geestelijke noodsituatie – een gevaar voor zichzelf/ anderen 	<ul style="list-style-type: none"> – aanhoudende geestelijke aandoening maar geen gevaar voor zichzelf/ anderen – functioneren is ernstig beperkt door geestelijk gezondheidsprobleem – geen behandeling 	<ul style="list-style-type: none"> – geestelijke aandoening – functioneren is beperkt door geestelijk gezondheidsprobleem – behandeltrouw is minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw 	<ul style="list-style-type: none"> – minimale tekenen van geestelijke onrust die voorspelbare reactie zijn op stressoren in het leven – functioneren is marginaal beperkt door geestelijke onrust – goede behandeltrouw of geen behandeling nodig 	<ul style="list-style-type: none"> – geestelijk gezond – niet meer dan de dagelijkse beslommingen/ zorgen
Lichamelijke gezondheid	<ul style="list-style-type: none"> – een noodgeval/ kritieke situatie – direct medische aandacht nodig 	<ul style="list-style-type: none"> – (chronische) lichamelijke aandoening die medische behandeling vereist – functioneren is ernstig beperkt door lichamelijk gezondheidsprobleem – geen behandeling 	<ul style="list-style-type: none"> – lichamelijke aandoening – functioneren is beperkt door lichamelijk gezondheidsprobleem – behandeltrouw is minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw 	<ul style="list-style-type: none"> – minimaal lichamelijk ongemak dat samenhangt met dagelijkse activiteiten – functioneren is marginaal beperkt door lichamelijk ongemak – goede behandeltrouw of geen behandeling nodig 	<ul style="list-style-type: none"> – lichamelijk gezond – gezonde leefstijl (gezonde voeding en voldoende bewegen)
middelen-gebruik	<ul style="list-style-type: none"> – ernstige stoornis in het gebruik van middelen – gebruik veroorzaakt lichamelijke/ geestelijke problemen die directe behandeling vereisen zoals overdosis/ drugspychose/ hartproblemen/ ademhalingsproblemen 	<ul style="list-style-type: none"> – stoornis in het gebruik van middelen (verslaving) – gebruik veroorzaakt/ verergert lichamelijke/ geestelijke problemen – geen behandeling 	<ul style="list-style-type: none"> – gebruik middelen – aan middelengebruik gerelateerde problemen thuis/ op school/ op het werk maar geen lichamelijke/ geestelijke problemen – behandeltrouw is minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw 	<ul style="list-style-type: none"> – gebruik middelen of geen middelengebruik ondanks hunkering of behandeling met potentieel verslavende middelen zonder bijgebruik – geen aan middelengebruik gerelateerde problemen 	<ul style="list-style-type: none"> – geen middelengebruik anders dan alcohol – eventueel alcoholgebruik binnen de normen voor verantwoord gebruik – geen hunkering naar gebruik van middelen
(sociaal) netwerk	<ul style="list-style-type: none"> – ernstig sociaal isolement – geen contact met familie – geen steunende contacten of alleen belemmerende contacten 	<ul style="list-style-type: none"> – weinig contact met familie – nauwelijks steunende contacten – veel belemmerende contacten 	<ul style="list-style-type: none"> – enig contact met familie – enkele steunende contacten – weinig belemmerende contacten 	<ul style="list-style-type: none"> – voldoende contact met familie – voldoende steunende contacten – nauwelijks belemmerende contacten 	<ul style="list-style-type: none"> – gezond sociaal netwerk – veel steunende contacten – geen belemmerende contacten

6 Zelfredzaamheid-Matrix © 2017, GGD Amsterdam

Waar moet je op letten bij het beoordelen van domeinen van de ZRM?

Hieronder kan je uitleg vinden over de verschillende domeinen. Waar een domein over gaat met toelichting over de indeling van de indicatoren over de niveaus van zelfredzaamheid.

Dit is een samenvatting, **Het volledige screeningsinstrument en bijhorende handleiding zijn gratis te downloaden via <https://www.zelfredzaamheidmatrix.nl/>**

Financiën

De mate waarin een persoon tenminste voldoende inkomen heeft om in de basisbehoeften te voorzien, deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk verwerft en de inkomsten en uitgaven in balans zijn. Met andere woorden, de persoon maakt geen (nieuwe) schulden en zijn inkomen gebruikt om:

- eten, drinken en kleding te kopen,
- de huur of hypotheek te betalen,
- water en elektriciteit te betalen,
- zorg en (zorg-)verzekering te betalen,
- bestaande schulden (als aanwezig) af te betalen.

Indicatoren

- Hoogte van de inkomsten
 - geen (1) / te weinig (om te voorzien in basisbehoeften) (2) / voldoende (3 en 4) / ruim voldoende (houdt geld over) (5)
- Bron van inkomsten
 - uitkering (3) / werk of (basis) pensioen of vrijwillige inkomensvoorziening (4 en 5)
- Uitgevepatroon
 - ongepast uitgeven (2) / gepast uitgeven (3)
- Dynamiek van schulden
 - groeiende complexe schulden (1) / groeiende schulden (2) / tenminste stabiel (3) / schulden verminderen (4) / geen schulden (5)
- Beheer van schulden/ inkomsten
 - beheerd door derden (3) / eigen beheer (4)

Geestelijke gezondheid

De aan- of afwezigheid van geestelijke problemen en, als er sprake is van geestelijke problemen, hoe de persoon daarmee omgaat. De centrale vraag hier is welke invloed de geestelijke stoornis heeft op het dagelijks functioneren van de persoon. Dit hangt af van of de persoon last heeft van, symptomen van, een geestelijke stoornis. Denk bijvoorbeeld aan depressieve-, bipolaire-, psychotische stoornis, schizofrenie, (posttraumatische) stressstoornis of persoonlijkheidsstoornis.

Indicatoren

- Geestelijke gezondheidsstatus
 - noodsituatie (1) / aanhoudende aandoening (2) / aandoening (3) / onrust die voorspelbare reactie is op stressoren in het leven (4) / gezond (5)
- Invloed op het functioneren
 - gevaar voor zichzelf of anderen (1) / ernstig beperkt (2) / beperkt (3) / marginaal beperkt (4) / niet meer dan de dagelijkse beslommingen (5)
- Behandeling en behandeltrouw
 - geen behandeling (2) / behandeltrouw minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw (3) / goede behandeltrouw of geen behandeling nodig (4)

Lichamelijke gezondheid

De aan- of afwezigheid van een lichamelijke aandoening en - indien aanwezig - hoe de persoon hiermee omgaat. Onder lichamelijke aandoeningen worden zowel verwondingen (bijvoorbeeld ten gevolge van een ongeluk), als kortdurende (bijvoorbeeld griep) en chronische ziekten (bijvoorbeeld diabetes) verstaan.

Indicatoren

- Lichamelijke gezondheidsstatus

- een noodgeval of kritieke situatie (1) / (chronische) aandoening die medische behandeling vereist (2) / aandoening (3) / minimaal ongemak dat samenhangt met dagelijkse activiteiten (4) / gezond (5)
- Invloed op het functioneren
 - direct medische aandacht nodig (1) / ernstig beperkt (2) / beperkt (3) / marginaal beperkt (4) / gezonde leefstijl (5)
- Behandeling en behandeltoew
 - geen behandeling (2) / behandeltoew minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltoew (3) / goede behandeltoew of geen behandeling nodig (4)

Middelengebruik

Het drug-, gok- en alcoholgebruik van de persoon en welke invloed dit heeft op het dagelijks functioneren van de persoon. Wanneer de persoon in behandeling is voor zijn middelengebruik weegt ook de behandeltoew mee in de beoordeling op dit domein.

Een belangrijke vraag met betrekking tot dit domein is of, en hoeveel problemen de persoon ondervindt met sociale, werk gerelateerde, geestelijke of fysieke activiteiten ten gevolge van het alcohol-/ drug-/ gokgebruik (oftewel 'Is de persoon in staat zijn middelengebruik te controleren?').

Indicatoren

- Middelengebruik
 - ernstige stoornis (1) / stoornis (verslaving; 2) / gebruik van middelen (3 en 4) / geen gebruik ondanks hunkering (4) / geen gebruik anders dan alcohol, eventueel alcoholgebruik binnen de norm (5)
- Invloed op het functioneren
 - lichamelijke of geestelijke problemen die directe behandeling vereisen (1) / lichamelijke of geestelijke problemen (2) / problemen thuis, op school of op werk (3) / geen problemen (4) / geen hunkering (5)
- Behandeling en behandeltoew
 - geen behandeling (2) / behandeltoew minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltoew (3) / behandeling met potentieel verslavend middel zonder bijgebruik (4)

(Sociaal) netwerk

Het aantal en de kwaliteit van relaties met vrienden, familie en kennissen (die geen onderdeel van het huishouden zijn). Een belangrijke vraag binnen dit domein is of de persoon voldoende personen om zich heen heeft verzameld die hem kunnen steunen en begeleiden in zijn groei en ontwikkeling. De kwaliteit van het sociaal netwerk is van belang omdat een persoon een heel omvangrijk netwerk kan hebben dat enkel bestaat uit personen waar hij, indien nodig, niet op kan rekenen en/of die een negatieve invloed hebben op het gedrag van de persoon (zgn. 'belemmerende contacten', bijvoorbeeld een drugsnetwerk, of vrienden die crimineel actief zijn).

Indicatoren

- Contact met familie
 - geen (contact) (1) / weinig (2) / enig (3) / voldoende (4)
- Steunende contacten
 - geen (contacten) (1) / nauwelijks (2) / enkele (3) / voldoende (4) / veel (5)
- Belemmerende contacten
 - o uitsluitend (contacten) (1) / veel (2) / weinig (3) / nauwelijks (4) / geen (5)
- Kwaliteit van het sociaal netwerk
 - ernstig sociaal isolement (1) / gezond sociaal netwerk (5)

